

**Utlåtande 2016:81 RI (Dnr 106-667/2015)**

## **Förebyggande arbete mot islamistisk extremism**

Motion (2015:21) av Erik Slottner (KD)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2015:21) av Erik Slottner (KD) om förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

**Föredragande borgarrådet Karin Wanngård** anför följande.

Ärendet

Erik Slottner (KD) poängterar i motion (2015:21) vikten av att staden har en genomarbetad strategi, en handlingsplan för hur staden ska arbeta förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och föreslår en rad åtgärder.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Brottsförebyggande rådet, Försvärshögskolan och Organisationen Tryggare Sverige.

Försvärshögskolan och Organisationen Tryggare Sverige har ej inkommit med svar. Brottsförebyggande Rådet avböjer att uttala sig i frågor som omfattas av det kommunala självstyret.

*Stadsledningskontoret* anser att de punkter som motionären tar upp i stor utsträckning kommer omfattas av de riktlinjer som kommunfullmäktige i maj 2016 har att ta ställning till.

*Arbetsmarknadsnämnden* konstaterar att de bedriver verksamheter där frågor om våldsbejakande extremism kan komma att aktualiseras och understryker behovet av såväl tydliga samverkanskanaler som ökad kunskap. Nämnden har därför i sitt tidigare yttrande välkomnat en stadsövergripande strategi.

*Socialnämnden* konstaterar att ett Stockholm som håller samman minskar extremismens grogrund och att Stockholms stads strategi mot våldsbejakande extremism ska visa ett gemensamt ställningstagande från det demokratiska samhället mot extrema rörelser.

*Utbildningsnämnden* redogör i sitt remissvar för det arbete de gör för att förmedla en demokratisk värdegrund samt konstaterar att stadens arbetat fram en strategi mot våldsbejakande extremism och utgår ifrån att strategin även kommer att omfatta den problematik som tas upp i motionen.

*Skarpnäcks stadsdelsnämnd* anser att det är viktigt med samarbete inom och utom staden, samt understryker att staden bör fortsätta arbetet med att öka kunskap om denna fråga hos alla medarbetare.

*Spånga-Tensta stadsdelsnämnd* menar att socialnämndens och kommunstyrelsens strategi mot våldsbejakande extremism väl täcker in alla förslag i motionen.

*Södermalms stadsdelsnämnd* konstaterar att kommunstyrelsens underlag till strategi mot våldsbejakande extremism väl täcker in förslagen i motionen.

## Mina synpunkter

Den våldsbejakande extremismen utgör ett påtagligt hot mot människor och mot den demokratiska samhällsordningen. Därför ska staden agera tydligt för att motverka och förebygga sådana tendenser. Arbetet för att stävja utbredningen av våldsbejakande extremism i vår stad kräver ett samlat agerande inom stadens organisation och en nära samverkan med andra kommuner, den nationella samordnaren och aktörer inom och utom landet.

Motionären tar upp ett antal viktiga frågor och förslag. I arbetet med att ta fram riktlinjer för stadens arbete mot våldsbejakande extremism har flera av motionens förslag lyfts och beaktats. En handlingsplan finns framtaget liksom en samordningsfunktion inom staden. Kunskapsinhämtning, bland annat genom samarbete inom ramen för den nationella samordnarens arbete med kunskapshus, har stort fokus i stadens riktlinjer. Utbildningsinsatser till stadens

medarbetare kommer att genomföras. Rutiner för att på individnivå kunna hantera avhoppare behandlas särskilt liksom frågan om stöd till anhöriga och drabbade. I riktlinjerna framgår att stadens ska utbyta erfarenheter internationellt, exempelvis genom nätverket Strong Cities Network och i EUs organ *Radicalisation Awareness Network (RAN)*. En nationell hjälplinje har etablerats av den nationelle samordnaren mot våldsbejakande extremism. Hjälplinjen drivs av Röda Korset.

Stadens riktlinjer mot våldsbejakande extremism sätter ramen för hur staden ska arbeta med dessa angelägna frågor, men arbetet ska också utvecklas och anpassas av stadens nämnder och bolag genom lokala och verksamhetsspecifika handlingsplaner. Riktlinjerna stöds av en bred majoritet av kommunfullmäktiges partier vilket ger styrka åt det kommande arbetet.

## Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2015:21) av Erik Slottner (KD) om förebyggande arbete mot islamistisk extremism.

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Kommunstyrelsen** delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2015:21) av Erik Slottner (KD) om förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 4 maj 2016

På kommunstyrelsens vägnar:  
K A R I N W A N N G Å R D

*Ulrika Gunnarsson*

**Ersättaryttrande** gjordes av Erik Slottner (KD) enligt följande.

Hade jag haft yrkanderätt hade jag yrkat att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2015:21) av Erik Slottner (KD) om förebyggande arbete mot islamistisk extremism bifalls.
2. Därutöver anføres följande.

Kristdemokraterna har länge arbetat för att Stockholms stad ska utarbeta en strategi mot våldsbejakande islamistisk extremism. Det behövs handlingskraft, beslutsamhet och konkreta åtgärder för att besegra de samhällsfiender som hotar vårt fria och demokratiska samhälle. Därför är det beklagligt att strategin som föreslagits inte pekar ut de betydande skillnader som finns mellan islamistisk extremism, vänsterextremism och högerextremism, vilket krävs om staden framgångsrikt ska kunna bekämpa de olika sorternas extremism. Det är också mycket allvarligt att de konkreta åtgärderna lyser med sin frånvaro i förslaget.

Stockholms stads strategi hade behövt ha mer av karaktären som en handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism. Det behövs även ett särskilt samverkansorgan mellan skola, polis och socialtjänst, fritidsgårdar och säkerhetspolis för att strukturerat arbeta för att förebygga och bekämpa extremism. Skolans och fritidsgårdarnas personal måste vidareutbildas i hur man i ett tidigt skede kan förebygga, identifiera och förhindra radikaliserings och staden behöver samverka med andra Europeiska städer, kommuner och regioner för att utbyta erfarenheter från arbetet med att motverka islamistisk extremism.

Kristdemokraterna har dessutom riktat stark kritik mot majoritetens förslag till strategi mot våldsbejakande extremism, bl. a eftersom den inte innehåller något konkret förslag om specifik avhopparverksamhet, för islamistiska extremister. Det duger inte att hänvisa till en central verksamhet för avhoppare från grov kriminalitet i allmänhet. Fryshuset har exit-verksamhet för högerextrema, och vi anser att det behövs liknande länsgemensam verksamhet för våldsbejakande islamistiska extremister. Sammanfattningsvis innehåller motionen flera konkreta åtgärder för att motverka islamistisk extremism som behöver bifallas för att komplettera den uddlösa strategi som föreslagits.

## Remissammanställning

### Ärendet

Erik Slottnér (KD) poängterar i motion (2015:21) vikten av att staden har en genomarbetad strategi, en handlingsplan för hur staden ska arbeta förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och föreslår en rad åtgärder.

### Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Brottsförebyggande rådet, Försvarshögskolan och Organisation Tryggare Sverige.

Försvarshögskolan och Organisationen Tryggare Sverige har ej inkommit med svar. Brottsförebyggande Rådet avböjer att uttala sig i frågor som omfattas av det kommunala självstyret.

### Stadsledningskontoret

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 14 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

En stadsövergripande strategi i form av riktlinjer för stadens arbete mot våldsbejakande extremism är för närvarande under beredning och kommunfullmäktige kan fatta beslut om dessa under maj 2016.

Riktlinjerna syftar till att tydliggöra stadens agerande för att motverka våldsbejakande extremism. Hoten från den våldsbejakande extremismen ställer krav på ökad kunskap, konkreta åtgärder samt en väl utvecklad samordning såväl inom staden som mellan staden och andra berörda aktörer. Stadens agerande ska vara tydligt och våldsbejakande extremism ska alltid bekämpas.

Individer som i Sverige eller i andra delar av världen begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för detta. Öppenhet, arbete mot diskriminering och respekt för demokratins spelregler är värden som i alla lägen ska värnas och vidmakthållas. Stadsledningskontorets uppfattning är att de punkter som motionären tar upp i stor utsträckning kommer omfattas av de riktlinjer som kommunfullmäktige i maj 2016 har att ta ställning till.

Stadsledningskontoret anser att motionen därmed är besvarad.

## Arbetsmarknadsnämnden

**Arbetsmarknadsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 15 oktober 2015 att hänvisa till arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Johanna Sjö m.fl. (M), *bilaga 1*.

*Reservation* anfördes av Gulan Avci (L), *bilaga 1*.

*Särskilt uttalande* gjordes av Johan Fälldin (C), *bilaga 1*.

*Ersätтарыttrande* gjordes av Ofelia Namazova (KD), *bilaga 1*.

**Arbetsmarknadsförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 3 december 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen har tagit del av motionen om förebyggande arbete mot islamistisk extremism. Som tidigare framfört i förvaltningens yttrande över remissen "Strategi mot våldsbejakande extremism" (AMN 2015-0198-01.06) och remissvar på motion (2015:43) om "att ta krafttag mot våldsbejakande extremism" (AMN 2015-0202-01.06) anser arbetsmarknadsförvaltningen frågan om islamistisk och annan våldbejakande extremism vara komplex. Arbetsmarknadsnämnden bedriver verksamheter där frågor om våldsbejakande extremism kan komma att aktualiseras. Eftersom detta är relativt nytt för förvaltningens verksamheter vill förvaltningen understryka behovet av såväl tydliga samverkanskanaler som ökad kunskap. Förvaltningen har därför i sitt tidigare yttrande (AMN 2015-0198-01.06) välkomnat en stadsövergripande strategi.

Arbetsmarknadsnämndens insatser inom utbildning och arbete är viktiga redskap för att reducera utanförskap. Nämndens verksamheter arbetar indirekt för att stärka människors självbild och integrering i arbetslivet och samhället. Förvaltningen anser att detta är hörnstenar i att skapa jämlika förutsättningar och villkor för människors levnadssituation, och som möjligen på sikt kan motverka olika former av extremism. Arbetsmarknadsförvaltningen tror dock att orsakerna till varför en individ väljer att tillhöra en grupp inom våldsbejakande extremism är komplex. Detta stöds av försvarshögskolans rapport "Förebyggande av våldsbejakande extremism på lokal nivå" (2015) där utanförskap och social orättvisa identifieras som en av flera möjliga bakgrundsfaktorer. Arbetsmarknadsförvaltningen anser dock att ett förebyggande arbete mot alla former av våldsbejakande extremism bör inkludera åtgärder som avser reducera skillnader i levnadsvillkor i staden.

Försvarshögskolans rapport styrker att det är viktigt att det upprättas en lokal förebyggande strategi och handlingsplan som ger klara riktlinjer för förebyggande insatser samt klarlägger ansvarsförhållanden mellan olika instanser.

Arbetsmarknadsförvaltningens erfarenhet är att en bred samverkan kan vara förenlig med svårigheter som kan förebyggas genom:

- Utformningen av lokala konkreta handlingsplaner.
- Frågorna måste bli konkreta.
- Samverkan måste vara strukturerad
- Ansvarsfördelning, ledning och mandat måste vara tydliga
- Stadsövergripande strategier behöver säkerställas
- I så stor utsträckning som möjligt bygga på befintliga

samverkansformer

Arbetsmarknadsförvaltningen arbetar med individer där många olika frågor ofta är aktuella samtidigt så denna fråga bör ingå i befintliga samverkansstrukturer som kan förstärkas och utvidgas. Exempelvis finns lokala samverkansgrupper avseende ungdomar som arbetar mot utanförskap och kriminalitet där även frågan om våldsbejakande extremism kan integreras istället för att starta nya samverkansgrupper där parterna ofta blir i stort sett desamma.

Arbetsmarknadsnämnden erbjuder numera insatser till ungdomar under 30 år och som står utanför arbetsmarknaden genom Jobbtorg Stockholms ungdomsarbete. Verksamheten har under 2015 utvecklats genom att bland annat öppna fler enheter i de södra delarna av staden. Vidare erbjuder numera arbetsmarknadsnämnden så kallade arbetslagsanställningar till ungdomar 20-29 år med kriminell eller social belastning. Arbetslagsanställning innebär att ungdomen erbjuds en arbetsträning med lön, varpå det inte ställs krav på förkunskaper. Syftet med insatsen är att bryta tidigare livsstil och utvecklas för att nå nya mål i form av exempelvis studier eller annan anställning. Detta kan ses som en förebyggande åtgärd aktuell för personer som riskerar att ansluta sig till våldsbejakande extremism.

## **Socialnämnden**

**Socialnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 15 december 2015 att hänvisa till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

*Reservation* anfördes av Isabel Smedberg Palmqvist m.fl. (L), *bilaga 1*.

*Ersätтарыttrande* gjordes av Stina Bengtsson (C), *bilaga 1*.

**Socialförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 25 november 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Erik Slottnér (KD) tar i sin motion upp en aktuell och angelägen fråga om hur staden ska arbeta mot islamistisk extremism. Förvaltningen anser att det är viktigt att värna

demokratien mot våldsbejakande extremism i dess olika former där den våldsbejakande islamistiska extremismen är en form. Det pågår ett arbete i staden med den inriktning som motionären efterfrågar.

Förvaltningen menar att grunden för arbetet mot våldsbejakande extremism är att värna det demokratiska samhället. Ett av stadens inriktningsmål under tiden fram till 2018 är ett demokratiskt hållbart Stockholm där arbetet med de mänskliga rättigheterna stärks, diskriminering motverkas och alla invånare garanteras samma rättigheter och möjligheter. Stadsdelsnämnderna är viktiga verktyg i ett långsiktigt demokratiarbete. Facknämnderna har också ansvar för att medverka i detta arbete.

Vid socialnämndens sammanträde 27 januari 2015 fick socialförvaltningen i uppdrag att utforma en strategi mot våldsbejakande extremism. Socialnämnden beslutade 19 maj 2015 om att för egen del godkänna förvaltningens förslag till strategi mot våldsbejakande extremism (dnr 3.1.2-182/2015) samt överlämna ärendet till kommunstyrelsen.

Socialförvaltningen har i augusti 2015 tillsatt en samordnare som arbetar mot våldsbejakande extremism inom socialtjänsten. Socialförvaltningen ska bidra till att kunskapen om våldsbejakande extremism ökar inom socialtjänsten genom utbildningsinsatser, omvärldsbevakning och samarbete med andra aktörer. Utbildningsinsatser under 2016 utformas utifrån den inventering som socialförvaltningen gör under hösten 2015 tillsammans med stadsdelsförvaltningarna i syfte att kartlägga lokala behov.

Kommunstyrelsen har i juni 2015 skickat socialnämndens förslag till strategi mot våldsbejakande extremism på remiss till samtliga stadsdelsnämnder, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, stadsledningskontoret, Stockholms stadshus AB, Polismyndigheten i Stockholm, Nationella operativa avdelningen (Rikspolis), Säkerhetspolisen (Säpo), Brottsförebyggande rådet, FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut), Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Länsstyrelsen i Stockholms län, EXPO, Exit Fryshuset, Sveriges kvinnolobby, Stockholms läns landsting, Sveriges juridiska råd, Sveriges muslimska råd samt Sveriges kristna råd. Remisstiden gick ut 28 september 2015.

I remitteringsbrevet anges att Stockholms stad under 2015 kommer att besluta om en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. Ett Stockholm som håller samman minskar extremismens grogrund och är själva förutsättningen för strategin. Strategin ska visa ett gemensamt ställningstagande från det demokratiska samhället mot extrema rörelser.

Vidare anges att socialnämnden har skrivit fram utgångspunkter för socialtjänstens arbete samt anges i remitteringsbrevet ett antal utgångspunkter för det fortsatta arbetet med den stadsövergripande strategin. Dessa är följande.

1. Rekrytering till våldsbejakande extremism ska motarbetas.
2. Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka i hela staden.
3. Staden ska utveckla samarbetet med polisen.
4. Stöd ska ges för att hoppa av och långvarigt lämna destruktiva miljöer.



5. Drabbade av extremism ska få stöd och trygghet.

## **Utbildningsnämnden**

**Utbildningsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 26 november 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

*Reservation* anfördes av vice ordförande Lotta Edholm (L) och Cecilia Brinck (M), *bilaga 1*.

*Ersättaryttrande* gjordes av Christian Carlsson (KD), *bilaga 1*.

**Utbildningsförvaltningens** tjänsteutlåtande daterat den 2 november 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Skolan har i läroplanen ett uppdrag att förmedla en demokratisk värdegrund. Under innevarande och kommande år planeras en rad insatser inom värdegrundsområdet. Även fortsättningsvis under 2016 finns ett extra anslag riktat till förskola och skola för att stärka kunskaperna inom området värdegrund, normkritik och HBTQ.

Stödmaterial och annan information finns att tillgå hos den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, som också nyligen inrättat en hjälplinje för anhöriga och vänner till personer som radikaliserats.

Utbildningsförvaltningen samverkar vidare med socialtjänsten och polisen i stadsdelarna. I dokumentet "Stödmaterial för samverkan mellan stadsdelsnämndens verksamheter och skolan"<sup>1</sup> beskrivs denna samverkan. Alla skolor har också tillgång till stödmaterialen "Hot och våld i skolan"<sup>2</sup> samt "Väpnat våld i skolan – hur skolor kan agera om det händer"<sup>3</sup>.

Stadens skolor gör, med stöd av central förvaltning, ett omfattande arbete varje år med att främja likabehandling och kartlägga och motverka diskriminering och trakasserier. Detta arbete tillsammans med innehåll i läroplanen och kurs- och ämnesplaner ger skolans personal och elever stort utrymme för diskussioner om värderingar och ideologier. Förvaltningen anser att behovet av ökad kunskap kan tillgodoses inom ramen för de planerade åtgärderna under innevarande och kommande år.

Vidare konstaterar förvaltningen att staden arbetar för att ta fram en strategi mot våldsbejakande extremism och utgår ifrån att strategin även kommer att omfatta den problematik som tas upp i motionen.

---

<sup>1</sup> "Stödmaterial för samverkan mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan" (2015), Stockholms stad, <http://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1800964>

<sup>2</sup> "Hot och våld i skolan" (2014), Stockholms stad,

<sup>3</sup> "Väpnat våld i skolan – hur skolor kan agera om det händer" (2014), Skolverket,

## **Skarpnäcks stadsdelsnämnd**

**Skarpnäcks stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

*Särskilt uttalande* gjordes av vice ordförande Kristina Lutz m.fl. (M), *bilaga 1*.

*Ersättaryttrande* gjordes av Gunnar Caperius (C), *bilaga 1*.

*Ersättaryttrande* gjordes av Johan Sunbring (KD), *bilaga 1*.

**Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 17 december 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunstyrelsen har beslutat att Stockholms stad ska anta en strategi mot våldsbejakande extremism ("Socialnämndens förslag till strategi") under hösten 2015. Förslaget till strategi har varit ute på remiss i stadens förvaltningar. Frågorna som finns i denna motion lyftes redan i förslaget till stadens strategi.

Förvaltningen ansåg i sitt remissvar 2015-09-24 att det är positivt att staden tar fram en sådan gemensam strategi, så att det finns stöd och riktlinjer för hur frågan ska hanteras. Det är viktigt med en gemensam strategi mot all våldsbejakande extremism och med samarbete inom och utom staden.

Huvudsakliga punkter som förvaltningen ville understryka i sitt tidigare remissvar var att staden bör fortsätta arbetet med att *öka kunskap* om denna fråga hos alla medarbetare. Det fortsatta arbetet bör *utgå från befintliga funktioner uppdrag och samarbeten*. Arbetet bör anpassas till det *lokala* läget. *Tydliga roller* och tydlig *ansvarsfördelning* behöver tas fram i stadens gemensamma strategi.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden lämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

## **Spånga-Tensta stadsdelsnämnd**

**Spånga-Tensta stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 10 december 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

**Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 28 oktober 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är alltså positiv till innehållet i socialnämndens och kommunstyrelsens förslag strategi. Förvaltningen kan inte se annat än att förslag strategi mot våldsbejakande extremism väl täcker in alla förslag i motionen. En hjälplinje kommer att startas på nationell nivå. Förslaget till strategi framhåller vikten av samverkan med andra myndigheter och civilsamhälle men tar inte specifikt upp länsamverkan.

### **Södermalms stadsdelsnämnd**

**Södermalms stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

*Ersättaryttrande* gjordes av Fredrik Lindstål (C), *bilaga 1*.

*Ersättaryttrande* gjordes av Leif Kroon (KD) som ställde sig bakom ersättaryttrande gjort av Fredrik Lindstål (C).

**Södermalms stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 25 november 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad kommer under 2015 att besluta om en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. Socialnämnden och kommunstyrelsen har skrivit fram utgångspunkter för strategin, vilka kommunstyrelsen remitterade till bland andra Södermalms stadsdelsnämnd under sommaren 2015. Södermalms stadsdelsnämnd ställde sig positiv till remissförslaget vid nämndens sammanträde i september 2015.

Socialnämndens och kommunstyrelsens underlag slog fast att våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. Det är den våldsbejakande extremistiska autonoma miljön, den våldsbejakande högerextremistiska miljön och den våldsbejakande islamistiska extremistiska miljön.

I underlaget till strategi formuleras stadens ansvar i fyra perspektiv; främjande, förebyggande, anhängstöd och efterperspektiv. I förslaget konstateras att mycket arbete sker i ordinarie verksamheter, men för att kunna hantera signaler om radikaliserings och motarbete radikaliserings föreslås ett antal nya åtgärder. Dessa avser frågor om samordning, kompetenshöjning, samverkan mellan olika aktörer, omvärldsbevakning, metodutveckling och stöd till föreningar.

Det fortsatta arbetet med den stadsövergripande strategin ska ta sin utgångspunkt i

följande punkter:

- Rekrytering till våldsbejakande extremism ska motarbetas.
- Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka i hela staden.
- Staden ska utveckla samarbetet med polisen.
- Stöd ska ges för att hoppa av och långvarigt lämna destruktiva miljöer.
- Drabbade av extremism ska få stöd och trygghet.

I sitt remissvar till kommunstyrelsen ställde sig förvaltningen positiv till att staden tar fram en gemensam strategi mot våldsbejakande extremism. En stadsövergripande strategi ger stöd i hur frågan ska hanteras och visar på att frågan behöver genomsyra många olika delar av stadens verksamheter.

I sitt remissvar lyfte förvaltningen fram att det behövs ökad kunskap om hur man förebygger, upptäcker och hjälper personer ur våldsbejakande extremism. Dessutom är viktigt att implementera denna fråga i befintliga verksamheter, snarare än att bygga upp funktioner. Strategin behöver ta hänsyn till det arbete som görs både inom staden och inom andra myndigheter. Förvaltningen ansåg också att det är viktigt att strategin tydliggör roller och ansvarsfördelning inom staden samt att den ger utrymme för att anpassa arbetet utifrån den lokala lägesbilden.

Förvaltningen kan inte se annat än att kommunstyrelsens underlag till strategi mot våldsbejakande extremism väl täcker in förslagen i Eric Slottners motion.

Förvaltningen föreslår att detta tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

## Reservationer m.m.

### Arbetsmarknadsnämnden

*Reservation* anfördes av vice ordföranden Johanna Sjö m.fl. (M) enligt följande.

Förslag till beslut

1. att tillstyrka motionen
2. att därutöver anföra följande

Erik Slottnér (KD) visade en framsynhet när han redan i april motionerade om det som nu håller på att bli verklighet. Det är ett bra förslag att ta efter Århusmodellen som bygger på kunskapsdrivna lokala nät och som utgör en modell för hur kommuner och regioner kan optimera sina resurser för att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande miljöer. Detta lyfts även som en framgångsrik metod av den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Mona Sahlin. I dessa kunskapshus kommer den kommunala expertisen samlas och där kommer samordningsansvaret finnas för att på ett mer effektivt sätt möta utmaningarna i arbetet mot våldsbejakande extremism. Det blev offentligt den 30 november att Stockholm är en av de fyra städer i Sverige som kommer att starta denna verksamhet.

Ett annat förslag i motionen är att inrätta en länsövergripande exit-verksamhet för islamistiska extremister. Detta arbete skulle kunna bedrivas på ett liknande sätt som Fryshuset exit-verksamhet för personer som är verksamma inom nazistiska grupper. Genom denna typ av arbetssätt kan vi bidra till att fler personer lämnar våldsbejakande organisationer och miljöer. Vi ställer oss helt bakom detta förslag i motionen.

Det finns numera också en hjälptelefon, om än inte i stadens egen regi.

Stockholms stad kan genom ett strategiskt och långsiktigt arbete bidra till att färre personer ansluter sig till extrema miljöer och det är därför hög tid att Stockholms stad agerar kraftfullt för att hindra rekrytering av ytterligare extremister.

Vi vill tillstyrka motionen.

*Reservation* anfördes av Gulán Avci (L) enligt följande.

Förslag till beslut

Att som svar på remissen anföra följande.

Arbetet mot våldsbejakande extremism är en prioriterad uppgift för varje demokratiskt samhälle. Just nu pågår ett arbete med att ta fram en stadsövergripande strategi för arbetet mot extremism. Liberalerna följer det arbetet noga och anser att motionen tar upp flera punkter som är relevanta i det arbetet, bland annat vad gäller förebyggande

åtgärder, att lära sig av goda exempel och vikten av samverkan mellan olika verksamheter i staden.

Det är avgörande att strategin undviker tidigare begångna misstag och ger ett handfast och vetenskapligt underbyggt underlag för stadsdelarnas, facknämndernas och bolagens arbete mot våldsbejakande extremism. Ett förebyggande arbete måste kombineras med rättsvårdande insatser för att gripa och lagföra människor som begår våldsamma handlingar. De som möter invånare i riskzonen för radikaliserings måste veta vad man ska titta efter och hur man ska agera om man märker att någon håller på att hamna i en radikal miljö.

*Särskilt uttalande* gjordes av Johan Fälldin (C) enligt följande.

I ljuset av en del terrordåd och extremistiska våldshandlingar som i närtid begåtts såväl i Sverige och Europa som i vår omvärld är det uppenbart att arbetet mot våldsbejakande extremism är oerhört angeläget. Det är beklagligt att Stockholms stad ännu befinner sig i något som kan betecknas som limbo mellan två strategier för att hantera dessa frågor – varav en inte är ämnad att bestå, och en annan är under utarbetande. Emellertid finns skäl att hysa förhoppningar om att en slutgiltig och långsiktig strategi ändå ska kunna komma på plats under förutsättning att majoriteten står fast vid ambitionen att nå en bred uppgörelse i frågan.

Gällande remissvaret är det värt att notera att förvaltningen lyfter fram utanförskap och social orättvisa som bakomliggande orsaker till radikaliserings i olika former. Och det finns all anledning att erkänna att socioekonomiska faktorer och utanförskap är bidragande orsaker till grogrunden för våldsbejakande extremism. Men det är också viktigt att se vidden av hela denna problematik. Det utanförskap vi ser i samhället har exempelvis också sin grund i arbetsmarknadens funktionssätt, de svenska myndigheternas byråkrati samt regelverk och lagstiftning som allvarligt försvårar både integration och människors möjlighet att etablera sig på svensk arbetsmarknad.

I frågor som rör våldsbejakande extremism är det viktigt att staden har en sammanhållen strategi, som också erkänner och ser att olika former av extremism yttrar sig olika och behöver bemötas på delvis olika sätt. Detta synsätt behöver finnas med i den långsiktiga strategin.

Med detta sagt finns det, kopplat till integrationen, också skäl att fästa avseende vid den nya politik som regeringen aviserat. Just nu diskuteras långtgående förslag på riksplanet som i förlängningen riskerar att försvåra stadens arbete mot våldsbejakande extremism. När nu regler införs som försvårar familjeåterförening och ökar ovissheten för dem som sökt en fristad i Sverige, är det sannolikt också så att känslan av hopplöshet och utanförskap kan spridas och bli mer påtaglig för många av dessa människor. Vilka konsekvenser detta i slutändan kommer att få när det gäller risken för radikaliserings är svårt att i detalj uttala sig om. Men det finns goda skäl att djupare analysera detta för att undvika växande problem på längre sikt.

Sammanfattningsvis är en långsiktigt hållbar strategi mot våldsbejakande extremism något som bör välkomnas. För att en sådan ska hålla över tid är det viktigt att den kan förankras genom en bred politisk uppgörelse. Och det är viktigt att denna strategi inte enbart fokuserar på delar av den komplexa problematik som utgör grogrunden för våldsbejakande extremism.

*Ersättaryttrande* gjordes av Ofelia Namazova (KD) enligt följande.

Erik Slottnér (KD) visade en framsynhet när han redan i april motionerade om det som nu håller på att bli verklighet. Det är ett bra förslag att ta efter Århusmodellen som bygger på kunskapsdrivna lokala nät och som utgör en modell för hur kommuner och regioner kan optimera sina resurser för att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande miljöer. Detta lyfts även som en framgångsrik metod av den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Mona Sahlin. I dessa kunskapshus kommer den kommunala expertisen samlas och där kommer samordningsansvaret finnas för att på ett mer effektivt sätt möta utmaningarna i arbetet mot våldsbejakande extremism. Det blev offentligt den 30 november att Stockholm är en av de fyra städer i Sverige som kommer att starta denna verksamhet.

Ett annat förslag i motionen är att inrätta en länsövergripande exit-verksamhet för islamistiska extremister. Detta arbete skulle kunna bedrivas på ett liknande sätt som Fryshuset exit-verksamhet för personer som är verksamma inom nazistiska grupper. Genom denna typ av arbetssätt kan vi bidra till att fler personer lämnar våldsbejakande organisationer och miljöer. Vi ställer oss helt bakom detta förslag i motionen.

Det finns numera också en hjälptelefon, om än inte i stadens egen regi.

Stockholms stad kan genom ett strategiskt och långsiktigt arbete bidra till att färre personer ansluter sig till extrema miljöer och det är därför hög tid att Stockholms stad agerar kraftfullt för att hindra rekrytering av ytterligare extremister.

Vi vill tillstyrka motionen.

## **Socialnämnden**

*Reservation* anfördes av Isabel Smedberg Palmqvist m.fl. (L) enligt följande.

Att som svar på remissen anför följande.

Arbetet mot våldsbejakande extremism är en prioriterad uppgift för varje demokratiskt samhälle. Just nu pågår ett arbete med att ta fram en stadsövergripande strategi för arbetet mot extremism. Liberalerna följer det arbetet noga och anser att motionen tar upp flera punkter som är relevanta i det arbetet, bland annat vad gäller förebyggande åtgärder, att lära sig av goda exempel och vikten av samverkan mellan olika verksamheter i staden.

Det är avgörande att strategin undviker tidigare begångna misstag och ger ett handfast och vetenskapligt underbyggt underlag för stadsdelarnas, facknämndernas

och bolagens arbete mot våldsbejakande extremism. Ett förebyggande arbete måste kombineras med rättsvårdande insatser för att gripa och lagföra människor som begår våldsamma handlingar. De som möter invånare i riskzonen för radikaliserings måste veta vad man ska titta efter och hur man ska agera om man märker att någon håller på att hamna i en radikal miljö.

*Ersättningsyttrande* gjordes av Stina Bengtsson (C) enligt följande.

I ljuset av en del terroråd och extremistiska våldshandlingar som i närtid begåtts såväl i Sverige och Europa som i vår omvärld är det uppenbart att arbetet mot våldsbejakande extremism är oerhört angeläget. Det är beklagligt att Stockholms stad ännu befinner sig i något som kan betecknas som limbo mellan två strategier för att hantera dessa frågor – varav en inte är ämnad att bestå, och en annan är under utarbetande. Emellertid finns skäl att hysa förhoppningar om att en slutgiltig och långsiktig strategi ändå ska kunna komma på plats under förutsättning att majoriteten står fast vid ambitionen att nå en bred uppgörelse i frågan. Det är anmärkningsvärt att förvaltningen i sitt svar lyfter fram den strategi som sedan länge är ratad av kommunledningen och som alltså inte kommer vara aktuell så snart den nya strategin är på plats.

Det finns all anledning att erkänna att socioekonomiska faktorer och utanförskap är bidragande orsaker till grogrunden för våldsbejakande extremism. Men det är också viktigt att se vidden av hela denna problematik. Det utanförskap vi ser i samhället har exempelvis också sin grund i arbetsmarknadens funktionssätt, de svenska myndigheternas byråkrati samt regelverk och lagstiftning som allvarligt försvårar både integration och människors möjlighet att etablera sig på svensk arbetsmarknad.

I frågor som rör våldsbejakande extremism är det viktigt att staden har en sammanhållen strategi, som också erkänner och ser att olika former av extremism yttrar sig olika och behöver bemötas på delvis olika sätt. Detta synsätt behöver finnas med i den långsiktiga strategin.

Med detta sagt finns det, kopplat till integrationen, också skäl att fästa avseende vid den nya politik som regeringen aviserat. Just nu diskuteras långtgående förslag på riksplanet som i förlängningen riskerar att försvåra stadens arbete mot våldsbejakande extremism. När nu regler införs som försvårar familjeåterförening och ökar ovissheten för dem som sökt en fristad i Sverige, är det sannolikt också så att känslan av hopplöshet och utanförskap kan spridas och bli mer påtaglig för många av dessa människor. Vilka konsekvenser detta i slutändan kommer att få när det gäller risken för radikaliserings är svårt att i detalj uttala sig om. Men det finns goda skäl att djupare analysera detta för att undvika växande problem på längre sikt.

Sammanfattningsvis är en långsiktigt hållbar strategi mot våldsbejakande extremism något som bör välkomnas. För att en sådan ska hålla över tid är det viktigt att den kan förankras genom en bred politisk uppgörelse. Och det är viktigt att denna



strategi inte enbart fokuserar på delar av den komplexa problematik som utgör grogrunden för våldsbejakande extremism.

## **Utbildningsnämnden**

*Reservation* anfördes av vice ordförande Lotta Edholm (L) och Cecilia Brinck (M) enligt följande.

att som svar på remissen anför följande:

Frågan om våldsbejakande extremism är en komplex och allvarlig fråga som vi som stockholmspolitiker måste ta på största allvar. Det svar som nu föreligger nämnden att besluta om är både uppseendeväckande nonchalant och oförstående inför de utmaningar som vi står inför. Svaret utgår från att alla typer av våldsbejakande extremism bottnar i samma problematik, nämligen en ökad segregation, vilket är en direkt felaktig uppfattning. De personer och den målgrupp som söker sig till t ex IS och religiös extremism drivs ofta av helt andra drivkrafter än vad höger- och vänsterextrema grupper gör. Därmed krävs också andra insatser och åtgärder för att komma åt den aktuella gruppen.

Att hänvisa till att grund- och gymnasieskolan redan har i uppdrag att förmedla en demokratisk värdegrund, normkritik och HBTQ-kompetens som en lösning på de utmaningar vi står inför är direkt provocerande för att inte säga okunnigt. Enligt argumentationen anser man inte heller att det behövs särskilda samverkansorgan med aktörer såsom socialtjänst, skola, polis, fritidsgårdar och säkerhetspolis. Den frågan måste ges högsta prioritet.

Utbildningsförvaltningen borde dock redan nu intensifiera sitt arbete för att motverka våldsbejakande islamistisk extremism. Vi anser att vi måste ta denna fråga på största allvar genom att ge skolpersonalen den kunskap och den information som finns om hur man kan upptäcka dessa personer i ett tidigt skede samt var man kan vända sig med sina iakttagelser om behov föreligger. Vi anser att kommunen, tillsammans med andra berörda myndigheter och civilsamhället måste arbeta för att hitta en gemensam ingång för såväl lärare, fritidspedagoger, anhöriga och avhoppare för att förebygga och hjälpa de som behöver hjälp och stöttning.

För att förebygga och bekämpa våldsbejakande extremism krävs betydligt mer än att hänvisa till generellt värdegrundsarbete om demokrati och jämställdhet. Rektorer, lärare och skolledare måste veta hur propagandan sprids, hur man upptäcker att en elev riskerar att radikaliseras och vilka beteenden som är oacceptabla vad gäller förhållningssätt till våldsbejakande islamistisk extremism. Här finns stora kunskapsluckor, då denna form av våldsbejakande extremism är ett relativt nytt fenomen för många skolor. Skolan kan inte stå handfallen inför att enskilda elever radikaliserar, reser utomlands för att begå terrorhandlingar eller sympatiserar med dessa fruktansvärda illdåd. Skolans allmänna demokratiska värdegrund är dessvärre otillräcklig. För att möta och motverka de specifika hot som den våldsbejakande islamistiska extremismen utgör krävs ytterligare insatser, i enlighet med de förslag som läggs fram i motionen.

*Ersätтарыttrande* gjordes av Christian Carlsson (KD) enligt följande.

att bifalla motionen.

att därutöver anföra följande:

Kristdemokraterna har en längre tid förordat att Stockholms stad ska utarbeta en strategi mot våldsbejakande islamistisk extremism. Vi har också presenterat en rad konkreta förslag för hur Stockholms stad kan motverka denna form av extremism. Det är av avgörande betydelse att i ett tidigt skede arbeta förebyggande med personer som är i riskzonen och som på sikt kan utgöra ett hot för samhället.

Det är likaså viktigt att ha genomarbetade arbetsmetoder för hur personer som har deltagit i olika former av terrordåd utomlands ska hanteras då de återvänder.

Kristdemokraterna vill att en länsövergripande exit-verksamhet inrättas för islamistiska extremister. Detta arbete skulle kunna bedrivas på ett liknande sätt som Fryshusets exit-verksamhet för personer som är verksamma inom nazistiska grupper. Vi vill vidare bygga upp en struktur för hur eventuella avhoppare kan användas i arbetet med att motverka extremism. Personer som själva har varit verksamma i terrororganisationer men valt att göra upp med sitt förflutna kan omvända radikaliserade ungdomar. Det krävs också samverkansorgan på kommunal nivå, där skola, polis, socialtjänst, fritidsgårdar och säkerhetspolis kan samarbeta strukturerat.

Den rödgrönrosa majoriteten presenterade i maj i år en strategi mot våldsbejakande extremism. Denna strategi utsattes för omfattande kritik då den var vagt formulerad och alldeles för övergripande, där stora delar snarare handlade om extremisters rätt till utbildning, bostad och vård, än vikten av förebyggande arbete, exit-verksamhet och avradikalisering. En annan svaghet var att strategin behandlade alla former av extremism samtidigt, vilket gör att de föreslagna åtgärderna inte blir tillräckligt konkreta. Det är vanligtvis olika typer av personer, från olika miljöer och olika bakgrund, som ansluter sig till en organisation som IS jämfört med exempelvis AFA. Därmed krävs också olika former av insatser och åtgärder. Vi anser att det brådskar att ta fram en betydligt skarpare strategi mot våldsbejakande extremism, då det har gått mer än sex månader sedan den ursprungliga strategin presenterades och då frågan måste ges högsta prioritet. Utbildningsförvaltningen borde dock redan nu intensifiera sitt arbete för att motverka våldsbejakande islamistisk extremism.

Av remissvaret på den aktuella motionen att döma tas dock inte frågan om våldsbejakande extremism på tillräckligt stort allvar. Det anses exempelvis inte att det finns skäl att genomföra en särskild satsning för att utbilda skolpersonal i hur man identifierar och motverkar islamistisk radikaliserings. Istället hänvisas till att grund- och gymnasieskolan redan har i uppdrag att förmedla en demokratisk värdegrund, normkritik och HBTQ-kompetens. Enligt argumentationen anser man inte heller att det behövs särskilda samverkansorgan med aktörer såsom socialtjänst, skola, polis, fritidsgårdar och säkerhetspolis.

För att förebygga och bekämpa våldsbejakande extremism krävs betydligt mer än att hänvisa till generellt värdegrundsarbete om demokrati och jämställdhet. Rektorer, lärare och skolledare måste veta hur propagandan sprids, hur man upptäcker att en elev riskerar att radikaliseras och vilka beteenden som är oacceptabla vad gäller förhållningssätt till våldsbejakande islamistisk extremism. Här finns stora kunskapsluckor, då denna form av våldsbejakande extremism är ett relativt nytt

fenomen för många skolor. Skolan kan inte stå handfallen inför att enskilda elever radikaliserar, reser utomlands för att begå terrorhandlingar eller sympatiserar med dessa fruktansvärda illdåd. Skolans allmänna demokratiska värdegrund är dessvärre otillräcklig. För att möta och motverka de specifika hot som den våldsbejakande islamistiska extremismen utgör krävs ytterligare insatser, i enlighet med de förslag som läggs fram i motionen.

## **Skarpnäcks stadsdelsnämnd**

*Särskilt uttalande* gjordes av vice ordförande Kristina Lutz m.fl. (M) enligt följande.

I ljuset av en del terrordåd och extremistiska våldshandlingar som i närtid begåtts såväl i Sverige och Europa som i vår omvärld är det uppenbart att arbetet mot våldsbejakande extremism är oerhört angeläget. Det är beklagligt att Stockholms stad ännu befinner sig i något som kan betecknas som limbo mellan två strategier för att hantera dessa frågor – varav en inte är ämnad att bestå, och en annan är under utarbetande. Emellertid finns skäl att hysa förhoppningar om att en slutgiltig och långsiktig strategi ändå ska kunna komma på plats under förutsättning att majoriteten står fast vid ambitionen att nå en bred uppgörelse i frågan.

Gällande remissvaret är det värt att notera att det lyfts fram att fram utanförskap och social orättvisa som bakomliggande orsaker till radikaliserings i olika former. Det finns all anledning att erkänna att socioekonomiska faktorer och utanförskap är bidragande orsaker till grogrunden för våldsbejakande extremism, men det är också viktigt att se vidden av hela denna problematik. Det utanförskap vi ser i samhället har exempelvis också sin grund i arbetsmarknadens funktionssätt, de svenska myndigheternas byråkrati samt regelverk och lagstiftning som allvarligt försvårar både integration och människors möjlighet att etablera sig på svensk arbetsmarknad.

I frågor som rör våldsbejakande extremism är det viktigt att staden har en sammanhållen strategi, som också erkänner och ser att olika former av extremism yttrar sig olika och behöver bemötas på delvis olika sätt. Detta synsätt behöver finnas med i den långsiktiga strategin.

Det råder en bred enighet i svensk politik om behovet av att finna lämpliga metoder för att förhindra att svenska medborgare gör sig skyldiga till terrordåd och krigsbrott såväl inom som utanför Sveriges gränser. Av den anledningen har de flesta av riksdagens partier under en tid deltagit i en bred dialog kring dessa frågor. Bland de förslag som diskuterats återfinns också frågan om att finna metoder för att förhindra så kallade terrorresor. I den överenskommelse som nåddes mellan regeringen och Alliansen så sent som den 10 december finns också dessa frågor med som en del och en utredning kring terrorresor pågår sedan tidigare. Det är viktigt att en lagstiftning på detta område har stöd i folkrätten, och stiftas i enlighet med rättsstatens principer samt med respekt för grundläggande mänskliga och demokratiska rättigheter. Att göra den svåra avvägningen mellan behovet av en skärpt lagstiftning och grundläggande fri- och

rättigheter är i första hand en fråga för regering och riksdag. I dagsläget finns därmed inte skäl för staden att ta ställning till exakt på vilket sätt lagen bör utformas så länge den uppfyller syftet och vilar på nämnda principer.

*Ersättaryttrande* gjordes av Gunnar Caperius (C) enligt följande.

I ljuset av en de terrordåd och extremistiska våldshandlingar som i närtid begåtts såväl i Sverige och Europa som i vår omvärld är det uppenbart att arbetet mot våldsbejakande extremism är oerhört angeläget. Det är beklagligt att Stockholms stad ännu befinner sig i något som kan betecknas som limbo mellan två strategier för att hantera dessa frågor – varav en inte är ämnad att bestå, och en annan är under utarbetande. Emellertid finns skäl att hysa förhoppningar om att en slutgiltig och långsiktig strategi ändå ska kunna komma på plats under förutsättning att majoriteten står fast vid ambitionen att nå en bred uppgörelse i frågan.

Gällande remissvaret är det värt att notera att utanförskap och social orättvisa lyfts fram som bakomliggande orsaker till radikaliserings i olika former. Det finns all anledning att erkänna att socioekonomiska faktorer och utanförskap är bidragande orsaker till grogrunden för våldsbejakande extremism, men det är också viktigt att se vidden av hela denna problematik. Det utanförskap vi ser i samhället har exempelvis också sin grund i arbetsmarknadens funktionssätt, de svenska myndigheternas byråkrati samt regelverk och lagstiftning som allvarligt försvårar både integration och människors möjlighet att etablera sig på svensk arbetsmarknad.

I frågor som rör våldsbejakande extremism är det viktigt att staden har en sammanhållen strategi, som också erkänner och ser att olika former av extremism yttrar sig olika och behöver bemötas på delvis olika sätt. Detta synsätt behöver finnas med i den långsiktiga strategin.

Med detta sagt finns det, kopplat till integrationen, också skäl att fästa avseende vid den nya politik som regeringen aviserat. Just nu diskuteras långtgående förslag på riksplanet som i förlängningen riskerar att försvåra stadens arbete mot våldsbejakande extremism. När nu regler införs som försvårar familjeåterförening och ökar ovissheten för dem som sökt en fristad i Sverige, är det sannolikt också så att känslan av hopplöshet och utanförskap kan spridas och bli mer påtaglig för många av dessa människor. Vilka konsekvenser detta i slutändan kommer att få när det gäller risken för radikaliserings är svårt att i detalj uttala sig om, men det finns goda skäl att djupare analysera detta för att undvika växande problem på längre sikt.

Det råder en bred enighet i svensk politik om behovet av att finna lämpliga metoder för att förhindra att svenska medborgare gör sig skyldiga till terrordåd och krigsbrott såväl inom som utanför Sveriges gränser. Av den anledningen har de flesta av riksdagens partier under en tid deltagit i en bred dialog kring dessa frågor. Bland de förslag som diskuterats återfinns också frågan om att finna metoder för att förhindra så kallade terrorresor. I den överenskommelse som nåddes mellan regeringen och Alliansen så sent som den 10 december finns också dessa frågor med som en del och en utredning kring terrorresor pågår sedan tidigare. Det är viktigt att en lagstiftning på

detta område har stöd i folkrätten, och stiftas i enlighet med rättsstatens principer samt med respekt för grundläggande mänskliga och demokratiska rättigheter. Att göra den svåra avvägningen mellan behovet av en skärpt lagstiftning och grundläggande fri- och rättigheter är i första hand en fråga för regering och riksdag. I dagsläget finns därmed inte skäl för staden att ta ställning till exakt på vilket sätt lagen bör utformas så länge den uppfyller syftet och vilar på nämnda principer.

*Ersättaryttrande* gjordes av Johan Sunbring (KD) enligt följande.

Erik Slottnér (KD) visade en framsynhet när han redan i april motionerade om det som nu håller på att bli verklighet. Det är ett bra förslag att ta efter Århusmodellen som bygger på kunskapsdrivna lokala nät och som utgör en modell för hur kommuner och regioner kan optimera sina resurser för att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande miljöer. Detta lyfts även som en framgångsrik metod av den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Mona Sahlin. I dessa kunskapshus kommer den kommunala expertisen samlas och där kommer samordningsansvaret finnas för att på ett mer effektivt sätt möta utmaningarna i arbetet mot våldsbejakande extremism. Det blev offentligt den 30 november att Stockholm är en av de fyra städer i Sverige som kommer att starta denna verksamhet.

Ett annat förslag i motionen är att inrätta en länsövergripande exitverksamhet för islamistiska extremister. Detta arbete skulle kunna bedrivas på ett liknande sätt som Fryshuset exitverksamhet för personer som är verksamma inom nazistiska grupper. Genom denna typ av arbetssätt kan vi bidra till att fler personer lämnar våldsbejakande organisationer och miljöer. Vi ställer oss helt bakom detta förslag i motionen.

Det finns numera också en hjälptelefon, om än inte i stadens egen regi. Stockholms stad kan genom ett strategiskt och långsiktigt arbete bidra till att färre personer ansluter sig till extrema miljöer och det är därför hög tid att Stockholms stad agerar kraftfullt för att hindra rekrytering av ytterligare extremister.

## **Södermalms stadsdelsnämnd**

*Ersättaryttrande* gjordes av Fredrik Lindstål (C), enligt följande.

1. I ljuset av en del terrordåd och extremistiska våldshandlingar som i närtid begåtts såväl i Sverige och Europa som i vår omvärld är det uppenbart att arbetet mot våldsbejakande extremism är oerhört angeläget. Det är beklagligt att Stockholms stad ännu befinner sig i något som kan betecknas som limbo mellan två strategier för att hantera dessa frågor – varav en inte är ämnad att bestå, och en annan är under utarbetande. Emellertid finns skäl att hysa förhoppningar om att en slutgiltig och långsiktig strategi ändå ska kunna komma på plats under förutsättning att majoriteten står fast vid ambitionen att nå en bred uppgörelse i frågan.

2. Gällande remissvaret är det värt att notera att förvaltningen lyfter fram utanförskap och social orättvisa som bakomliggande orsaker till radikaliserings i olika former. Och det finns all anledning att erkänna att socioekonomiska faktorer och utanförskap är bidragande orsaker till grogrunden för våldsbejakande extremism. Men det är också viktigt att se vidden av hela denna problematik. Det utanförskap vi ser i samhället har exempelvis också sin grund i arbetsmarknadens funktionssätt, de svenska myndigheternas byråkrati samt regelverk och lagstiftning som allvarligt försvårar både integration och människors möjlighet att etablera sig på svensk arbetsmarknad. I frågor som rör våldsbejakande extremism är det viktigt att staden har en sammanhållen strategi, som också erkänner och ser att olika former av extremism yttrar sig olika och behöver bemötas på delvis olika sätt. Detta synsätt behöver finnas med i den långsiktiga strategin.

3. Det råder en bred enighet i svensk politik om behovet av att finna lämpliga metoder för att förhindra att svenska medborgare gör sig skyldiga till terrordåd och krigsbrott såväl inom som utanför Sveriges gränser. Av den anledningen har de flesta av riksdagens partier under en tid deltagit i en bred dialog kring dessa frågor. Bland de förslag som diskuterats återfinns också frågan om att finna metoder för att förhindra så kallade terrorresor. I den överenskommelse som nåddes mellan regeringen och Alliansen så sent som den 10 december finns också dessa frågor med som en del. Och en utredning kring terrorresor pågår sedan tidigare. Det är viktigt att en lagstiftning på detta område har stöd i folkrätten, och stiftas i enlighet med rättsstatens principer samt med respekt för grundläggande mänskliga och demokratiska rättigheter. Att göra den svåra avvägningen mellan behovet av en skärpt lagstiftning och grundläggande fri- och rättigheter är i första hand en fråga för regering och riksdag. I dagsläget finns därmed inte skäl för staden att ta ställning till exakt på vilket sätt lagen bör utformas så länge den uppfyller syftet och vilar på nämnda principer.